

γωθέντος θανασίμως εἰς ἵπποδρομικὸν ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ Μογγομερὺ, ἐπέφερε τὴν οὐχ ἥπιον ταχεῖαν πτώσιν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ Αἰκατερίνα τῶν Μεδίκων δὲν περιέμεινε νὰ κλείσῃ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ πέμψῃ εἰς τὴν δούκισσαν τοῦ Βαλεντινοῦ τὴν διαταγὴν νὰ ἀποσυρθῇ τῆς αὐλῆς. — Ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς; ἠρώτησεν ἡ Ἀρτεμις τὸν φέροντα τὴν διαταγὴν τῆς ἐξορίας. — Ὁχι, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀλλὰ δὲν θὰ βραδύνη. — Ἐλοιπὸν, ἐπανελάθεν ἡ ὑπερήφανος δούκισσα, ἐνόσω τῷ μένει πνοὴ ζωῆς, θέλω νὰ ἡξεύρωσιν οἱ ἐχθροί μου ὅτι δὲν τοὺς φοβοῦμαι ποσῶς. Τὸ θάρρος μου εἶναι ἀκόμη ἀκατανίκητον· ἀλλ' ὅταν ἀποθάνῃ, δὲν εἰμφορῶ πλέον νὰ ζήσω, καὶ ὅλαι αἱ πικρίαι μὲ τὰς ὁποίας θὰ μὲ ποτίσωσι θὰ ᾔναι γλυκύτητες παραβαλλόμεναι μὲ τὴν ἀπώλειαν ἣν θὰ ὑποστῶ. Ἡ οὕτως ἢ ἄλλως, εἴτε ζήσῃ εἴτε ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἐχθρούς μου.

Ἐγκαταλειφθεῖσα παρ' ὅλων, ἐκτὸς τοῦ δουκῆς τοῦ Μορμπορנסὺ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνακαλέσει εἰς τὴν αὐλὴν, ἡ Ἀρτεμις ἀπεσύρθη, χωρὶς νὰ σπεύσῃ, εἰς τὸ Ἀνέ, μαγευτικώτατον μέγαρον τὸ ὁποῖον ὁ Φιλίβέρτος καὶ ὁ Ἰωάννης Δελόρμ εἶχον περικοσμήσει δι' ὅλων τῶν θαυμασίων τῆς πολυτελείας καὶ τῆς τέχνης. Ἐκεῖ ἀπέθανεν ἡ Ἀρτεμις ἐξήκοντα καὶ ἐξ ἑτῶν. Ἀπατάται λοιπὸν ὁ Βραντῶμ λέγων ὅτι τὴν εἶδεν ἐβδόμηκοντούτιδα. Μαυσωλεῖον ἠγέρθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀνέ, μὲ τὸ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἄγαλμά της, ἔργον τοῦ Ἰωάννου Γουζών. Τὸ μνημεῖον τοῦτο σώζεται σήμερον εἰς τὸ Λουβρον.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΙΚΑΙ

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΝΕΪ (1815)

ὑπὸ ΦΟΥΚΙΕ

Μεταξὺ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Ναπολέοντος Α' τοὺς ὁποίους ἡ εὐνοια τῆς ἱστορίας

καὶ ὁ θαυμασμὸς τοῦ λαοῦ ἐξελέξαντο μεταξὺ ὅλων ὡς ἡρώων τέλεια πρότυπα, εἰσὶν ὁ Ἰωακείμ Μυράτ καὶ ὁ Μιχαὴλ Νεϋ.

Ἀμφότεροι ἐξελθόντες ἐκ τῶν κόλπων τῶν ἀποκλήρων τάξεων τῆς κοινωνίας κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς φεουδαρχικῆς μοναρχίας, ἀμφότεροι, διὰ μόνου τοῦ πλεονεκτήματος τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς δραστηριότητός των ἀνυψώθησαν εἰς τὰς ὑψίστας περιωπὰς. Ἀμφότεροι κατέπεσαν ἐκεῖθεν κεραυνόβλητοι, ἀλλὰ μείζονες ἔτι ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν. Ἀμφότεροι μετὰ τῶν κραταιῶν ἀρετῶν τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ συνήσωσαν τὰς ἀθλιωτάτας ἀδυναμίας· ἡ Γαλλία ἐσυγχώρησεν ἀμφοτέρους, διότι ἐμικρογράφησαν ὡς εἶπεν εἰς τὰς ἱστορικὰς αὐτῶν μορφὰς τὴν σμικρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖόν της.

Ἐὰν ὁ Μυράτ ὑπῆρξε κυρίως στρατιώτης παράτολμος, ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ ἐκσφενδονίζῃ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης τὰ πυκνὰ ἐκεῖνα στίφη τὰ ὁποῖα ἤρπαζον ἐξ ἐφόδου τὴν νίκην, ὁ Νεϋ ὑπῆρξεν ἀνὴρ πολεμικὸς κατὰ τὴν πληρεστάτην ἔννοιαν τῆς λέξεως. Θρασύς, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα ὡς ὁ ἐφάμιλλος αὐτοῦ, περιφρονῶν τὸν θάνατον ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ μετὰ πλείονος ἀταραξίας καὶ ἥττονος θεατρικῆς ἐπιδείξεως, εἶχε τὴν βεβαιωτάτην ῥιπὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ μεταξὺ ὅλων τῶν ἀρχηγῶν, τὰς μεγίστας στρατιωτικὰς εὐρέσεις, τὰ βοηθήματα τοῦ πνεύματος, τὴν πρόνοιαν, τὴν βουλὴν καὶ κατὰ τινὰς στιγμὰς στρατιωτικὴν μεγαλοφυΐαν. Μέγας ἀρχηγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἥρως τῆς ὀπισθοφυλακῆς, ἀκλόνητος καὶ συνετὸς ὅσον καὶ παράβολος εἰς τὸ νὰ φεῖδεται τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἀνάγκῃ καθὼς καὶ ἔτοιμος νὰ τοὺς θυσιάζῃ ὅταν ἔπρεπε καὶ νὰ θυσιάζεται καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Ἡ ψυχὴ του ἦτο χαλυβδίνη, εἶπεν ὁ Ναπολέων ὅστις πρῶτος τῷ ἔδωκε τὴν ἐπωνυμίαν ὁ ἀνδρεῖος τῶν ἀνδρείων. Ὁ στρατιώτης, δικαστὴς ἀνέκκλητος τῆς ἀνδρείας, ἔλεγε βλέπων διερχόμενον εἰς τὴν λαίλαπα τῆς μάχης τὸν ξανθότριχα τοῦτον Γερμανόν: «Νὰ ὁ Πέτρος ὁ κοκκινοτρίχης ἔρχεται· ἐὰν τὸ κόκκινο λεοντάρι ἔλθῃ καὶ αὐτὸ, ὅλα θὰ τελειώσουν καλὰ.»

Ὁ Μιχαήλ Νεΰ γεννηθεὶς εἰς Σαρλουτ τὴν 40 Ἰανουαρίου 1769 ἐν τῷ πρατηρίῳ ἐνδὲς βαρελοποιοῦ, οὐσσάρος τῷ 1787, στρατηγὸς τῷ 1796, στρατάρχης τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1804, πρίγκηψ τῷ 1812, προσήρτησεν εἰς τὸ πληθύνον ὄνομά του ἀναμνήσεις ἀλλοίας δόξης παρὰ τοὺς ματαίους τίτλους τοῦ Ἑλσιγγεν, τῆς Ἰέννης, τοῦ Μαγδεμβούργου, τῆς Φριδλάνδης, τῆς Μοσχόβης κυρίως, τῆς μάχης αὐτῆς τῶν τιτάνων ὅπου ὁ Νεΰ ἀνεδείχθη ἀνώτερος καὶ τοῦ Ναπολέοντος αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὑποχώρησιν τοῦ 1812 ἐφάνη ὁ Νεΰ ἀνελίσσων τὰς σπανίας αὐτοῦ ἀρετὰς τοῦ θράσους καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως. Στρατιώτης καὶ στρατηγὸς ταῦτοχρόνως, ὑπεστήριξε μὲ τὸ σῶμά του καὶ μὲ τὴν ψυχὴν του τὴν στρατιάν ἐκείνην ἥτις ἐπαρεύετο κατακερματισμένη, συντεθραυσμένη, κατεσκορπισμένη ὑπὸ μιᾶς τῶν ἀοράτων ἐκείνων δυνάμεων αἱ ὁποῖαι καταδαμάζουσι τὴν δραστηριότητα τὴν μάλιστα ῥωμαλέαν. Ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βερσάνα, τοῦ Κόβνου καὶ τοῦ Νιέμεν ἀνεδείχθη θαυμαστός, λέγει ὁ κύριος Σεγῆρος «ἀείποτε μαχόμενος, ὀπισθοδρομῶν καὶ μηδέποτε φεύγων, βαδίζων ἀείποτε μετὰ τοὺς ἄλλους, καὶ δι' ἑκατοστὴν φράγν ἀπὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ τεσσαράκοντα νυκτῶν θυσιάζων τὴν ζωὴν του καὶ τὴν ἐλευθερίαν του διὰ νὰ σώσῃ Γάλλους τινὰς περισσύτερον. Ἐξέρχεται τέλος ὁ ὕστατος τῆς πανολέθρου ἐκείνης Ῥωσίας δεικνύων εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀσθένειαν τῆς τύχης ἐναντίον τοῦ μεγάλου θάρρους καὶ ἀποδεικνύων ὅτι διὰ τοὺς ἥρωας τὰ πάντα σπρέφονται πρὸς δόξαν αὐτῶν, καὶ αὐταὶ προσέτι αἱ μεγάλαι συμφοραί.»

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813 ὁ Νεΰ ὅστις εἶχε τελέσει τεράστια εἰς Λούτσην καὶ εἰς Βάουτσην ἠττήθη εἰς Δένεβις ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ συστρατιώτου τοῦ Βεργαρδότη. Ὁ Ναπολέων πάντοτε ἄδικος ἐν πᾶσι δυστυχίᾳ καὶ ὅστις ἐζήτηι νὰ δικαιολογῇ τὰ ἴδια ἀμαρτήματα ἐπιρρίπτων αὐτὰ εἰς τοὺς ὑπασπιστάς του, ἔκαμε τὸν στρατάρχην νὰ αἰσθανθῇ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δριμύτης ἐκείνης ἀπαρεσκείας ἥτις ἐλησμονεῖ διὰ μίαν μόνην ἡμέραν συμφορᾶς

ἐπὶ ὁλέκληρα ἐνδόξων ὑπηρεσιῶν. Ὁ Νεΰ ὑποπεσὼν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δυσμενείας συνέλαβε διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του μνησικακίαν ἀναξίαν μεγάλης καρδίας.

Ὅτε τὸ 1814 ὁ Ναπολέων ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς ἀγῶνας τῆς Εὐρώπης, ὁ Νεΰ ὑπῆρξε τραχὺς πρὸς τὸν κύριόν του.

Πρῶτος εἰς τὸ Φοντενεβλώ ὠμίλησε περὶ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἠττημένον αὐτοκράτορα τὴν ἐκθρόνισίν του· εἰς τῶν πρώτων προσήνεγκε ταπεινῶς τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν νέαν ἐξουσίαν.

Ὁ Λουδοβίκος ΙΗ΄ ἔσπευσε νὰ προσκολληθῇ εἰς ἑαυτὸν τὸν ἐνδόξον ἐκεῖνον ἀρχηγόν, καὶ προσέθηκε νέας διακριτικὰς τιμὰς εἰς ἐκείνας δι' ὧν ἦτο ἤδη περιβεβλημένος. Τὴν 20 μαΐου ὁ στρατάρχης Νεΰ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ βασιλικοῦ σώματος τῶν θωρακοφόρων, τῶν ἱππέων, τῶν ἀκροβολιστῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν λογχοφόρων ἱππέων· τὴν 4 Ἰουνίου ἱππότης τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου, τὴν 4 Ἰουνίου γερουσιαστής.

Οὐδόλως θέλομεν νὰ διηγηθῶμεν ἐνταῦθα τὰ σφάλματα τῆς πρώτης παλινρθώσεως. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑποδείξωμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐμελλον ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τοὺς Βουρβόνους τὸν λαόν, τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ἀρχαίους ἀρχηγούς οἵτινες τὸν εἶχον τοσοῦτον ἐνδόξως ὁδηγήσει διὰ μέσου τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Νεΰ ὥς καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι εἶχεν ἐπιρρίψει εἰς τὸν Ναπολέοντα τὴν ἐκ τῆς ἠττης ταπείνωσιν. Εἶχε συναισθανθῇ ὥς καὶ τὸ ἔθνος αὐτὸ μεγάλην ἀηδίαν πρὸς τὴν δόξαν ἐκείνην ἥτις ἐπληρόνετο διὰ τοσοῦτου αἵσχους. Ἀπολυθεὶς τῶν ὅρκων του διὰ τῆς πτώσεως τοῦ αὐτοκράτορος, μὴ βλέπων σωτηρίαν εἰμὴ μόνον εἰς τὴν νόμιμον διαδοχὴν, πεπλανημένος ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τῆς ἐλευθερίας ἧς ἔφερεν ἡ μοναρχία, ἐνεπιστεύθη εἰλικρινέστατα εἰς τὴν παλινόρθωτον ἐξουσίαν. Χάριν τῆς τιμῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, δεόν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι λογισμὸς φιλόπατρις, ἄσπιλος πάσης προσωπικῆς ἰδιοτελείας εἶχε φέρει τὸν αὐτοκρατορικὸν ἥρωα πρὸς τὴν βασιλείαν καταστᾶσαν τὸ μόνον καταφύγιον τῆς Γαλλίας.

Ἄλλ' ἡ πλάνη οὐδόλως σχεδὸν διήρκε-
 σεν. Αἱ ἀσύνητοι ἐπιδείξεις τῶν μετανα-
 στῶν, αἱ ἀπειλητικαὶ διεκδικήσεις τῶν
 κτημάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀριστο-
 κρατίας, τὸ σύστημα τῶν ἀνακαθάρσεων
 ἐφαρμοσθὲν ἐν τῷ στρατῷ, ἐν ταῖς δημο-
 σίαις λειτουργίαις, ἐν τῇ διοικήσει, αἱ
 ὑπερβολαὶ τοῦ ζήλου τῶν νέων βασιλοφρό-
 νων, ἡ μισαλλοδοξία τοῦ κλήρου, ἡ ἀλα-
 ζονεία τῶν ἐκλεκτικῶν σωμάτων, ταῦτα
 πάντα τὰ παραπτώματα συλλήβδην λαμ-
 βανόμενα ἀπεξένουν ὁσημέραι παρὰ τοῖς
 Βουρβόνοις τὴν ψυχὴν τῆς Γαλλίας. Πᾶν
 ὅ,τι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἦτο κατα-
 δεδικασμένον ὑπὸ τῶν βασιλοφρόνων, τὰ
 μεγαλειὰ τῆς ὥς καὶ τὰ ἐγκλήματά τῆς
 πᾶν τὸ κατ' αὐτὴν ἦτο μισητὸν, οἱ ἐλευ-
 θέριοι αὐτῆς θεσμοὶ καθὼς καὶ αἱ τυραν-
 νικαὶ τῆς βικιοπραγίας. Ὁ χάρτης αὐτὸς,
 τὸ συνάλλαγμα τοῦτο τῆς λήθης, ἡ ὑπό-
 σχεσις τῶν εἰρηναίων ἐλευθεριῶν, ἐφάνετο
 ὅτι εἶχε δοθῇ διὰ ν' ἀφαιρεθῇ κατόπιν,
 καὶ ἤδη ἡ φωνὴ τοῦ τόπου εἰσίγα ἐν τῇ
 βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων. Αἱ πεδιάδες
 κατεπληροῦντο ὑπὸ στρατιωτῶν, ὑπαξιω-
 ματικῶν, ἀξιωματικῶν, ἀποστράτων, ἀ-
 πηλπισμένων ἐκ τοῦ ἐξευτελισμοῦ αὐτῶν,
 ἐρριμμένων εἰς τὴν ἀπραξίαν καὶ τὴν ἀθλιό-
 τητα, κακοποιουμένων ὑπὸ ἀστυνομίας
 φιλυπόπτου.

Ὅσῳ μᾶλλον ἡ ἀσυμφωνία τῶν διαθέ-
 σεων ἐκρατύνετο μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ
 τοῦ βασιλέως, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἡ βασιλό-
 φρων φατρία ἐπολλαπλασίαζε τὰς δυσπι-
 στίας τῆς καὶ τὰς προκλήσεις. Οἱ ὑπασπι-
 σταὶ τοῦ Ναπολέοντος κατέπινον εἰς τοὺς
 βασιλικούς ἀντιθαλάμους περιφρονήσεις
 κακῶς μετμηφισμένους. Καὶ αὐτὴν τὴν οἰ-
 κειότητα τῆς συμπεριφορᾶς, καὶ αὐτὴν τὴν
 φιλοφροσύνην καθίστων πικρὰν πρὸς αὐ-
 τοὺς οἱ αὐλικοί. Ὁ Νεῦ εἶχε τῷ 1810 νυμ-
 φευθῇ τὴν δεσποινίδα Ὠγγιὲ θυγατέρα
 ἐνὸς οἰκονομικοῦ ἐπιμελητοῦ καὶ φίλην γε-
 νὴν τῆς κυρίας Λουδοβίκου Βοναπάρτου.
 Ἡ μήτηρ τῆς δεσποινίδος Ὠγγιὲ διετέλε-
 σεν ἄλλοτε θαλαμηπόλος τῆς Μαρίας Ἀν-
 τωνιέτας καὶ ἡ δούκισσα τῆς Ἀγγουλέ-
 μης ἐπανεῦρεν εἰς τὴν κυρίαν Νεῦ, σύντρο-
 φον τῶν παιδικῶν αὐτῆς ἡμερῶν. Χωρὶς

νὰ τὸ θέλη ἴσως ἡ ὑπερήφανος δούκισσα
 ἐπείραξε τὴν σύζυγον τοῦ στρατάρχου τῆς
 αὐτοκρατορίας, τὴν πριγκήπισσαν τῆς Μο-
 σχόβης, δούκισσαν τοῦ Ἐλσιγγεν διὰ τῆς
 οἰκειότητος ἐκείνης ἣτις ταπεινώνει τὸν
 ὑπαδεέστερον καταβιβάζουσα αὐτὸν εἰς
 τὴν τάξιν τῶν θεραπόντων. Τὸ βαπτιστι-
 κὸν τῆς ὄνομα ὑποκαταστήσαν τὸ ὄνομα
 τοῦ συζύγου, ἀνεμίμνησκεν ἀδεξίως ὅτι
 δὲν ἠθελον νὰ βλέπωσι τὴν ἀγαθὴν Ὠγγιὲ
 εἰμὴ ὡς κόρην ἀρχαίου τινὸς ὑπρέτου.

Προσθῶμεν εἰς τοὺς κεντρισμοὺς τούτους
 τὰς μικροῦραδιουργίας τῆς αὐλῆς, τὰ τα-
 πεινὰ πάθη, τὰς ἐριστικὰς ἀντιποιήσεις τῆς
 ταξινόμιας μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν
 νέων δούκισσων, τοὺς σαρκασμοὺς τοὺς ἐκ-
 τοξευομένους ὑπὸ χειλέων ἀλαζονικῶν κατὰ
 τῶν προσώπων τῆς ἐπαναστάσεως καὶ θὰ
 ἐννοήσωμεν ὅτι ἀπειρηκῶς ἐκ τῶν ἐξευτε-
 λισμῶν καὶ τῶν δυσπιστιῶν ὁ στρατάρχης
 ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐν Κουδρῶ κτήμα του
 παρὰ τῷ Σατωδῶν.

Ἐκεῖ λοιπὸν ἔζη εἰς τὴν μᾶλλον μετριό-
 φρονα ἀφάνειαν, ὅτε, τὴν 6 μαρτίου 1815,
 διαταγὴ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν
 στρατάρχου Σουλτ ἦλθε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ
 διὰ νὰ τὸν ἀποστείλῃ ἀρχηγὸν τῆς ἑκτῆς
 μεραρχίας. Ἡ ἀπόβασις τοῦ Ναπολέοντος
 εἰς τὸν κόλπον Ζουὰν εἶχεν ἀναγκάσει τὴν
 ἀπειλουμένην μοναρχίαν νὰ προσδράμῃ εἰς
 τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας λίαν ταχέως
 εἶχε περιφρονήσει, τοῦ δραστηκωτάτου τῶν
 στρατηγῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸ πρῶτον αἶσθημα τοῦ Νεῦ εἰς τὴν
 εἶδῃσιν τῆς νέας ἐμφάνισεως τοῦ Ναπο-
 λέοντος ὑπῆρξεν αἶσθημα ἀγανακτήσεως
 εἰλικρινοῦς. Τί ἤρχετο νὰ πράξῃ ὁ ἄνθρω-
 πος οὗτος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Γαλλίας;
 Ποία παραφροσύνη τὸν ὥθει εἰς τὴν δια-
 τάραξιν τῆς παγκοσμίας εἰρήνης; ἤρχετο
 ν' ἀπαιτήσῃ μίαν νέαν ἀποστασίαν, ἓνα
 νέον ὄρκον; Μισοῦμεν ἐνδομύχως ἐκείνον
 ὅστις μᾶς θέτει μεταξὺ τῆς εὐγνωμοσύνης
 καὶ τῆς ἐπιτορκίας. Ἡρως ἐπὶ τοῦ πεδίου
 τῆς μάχης, ὁ Νεῦ ἦτο ἀναποφάσιτος ἀπέ-
 ναντι ζητήματος πολιτικοῦ πολυπλόκου.
 Καθὼς ὁ στρατάρχης Σουλτ, οὕτω καὶ αὐ-
 τὸς συνησθάνθη ὀργὴν ὑπόκωφον γεννηθεῖ-
 σαν ἐκ τῆς ἀδυναμίας του, ἀνυπομονησίαν

νὰ τελειώσῃ ἅπασι διὰ παντός μετ' ἐκείνου ὅστις τὸν ἐνοχοποιεῖ δευτέραν ἤδη φοράν ἀπέναντι τῆς συνειδήσεώς του. Πανταχόθεν παρουσιάζετο εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιτοκία ἢ ἡ ἀπαρνηθῆ τὰς ἀρχαίας αὐτοῦ καὶ ἐνδόξους ἀναμνήσεις ἢ νὰ διαψεύσῃ τὸν ὅρκον του, τοιοῦτον ἦτο τὸ δίλημμα τὸ τιθέμενον εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἀποβάσεως τοῦ Φρεῦου. Ὁ Νέϋ, ἐὰν ἐδίστασε δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ πολὺ. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τῆς 6 μαρτίου ἀνέχώρησεν ἐκ Κουδρῶ διὰ Παρισίους. Ἀφίχθεις ἐκεῖ τὴν 7 ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ πληροφορίας. Εἰς τοῦ Κ. Βαταρδῆ τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ ἔμαθεν ἐπὶ τῆς πρὸς εἰσβολὴν ἀποπείρας τοῦ ἐξορίστου τῆς Ἑλβης λεπτομερείας αἵτινες τῷ παρίστανον τὴν πρᾶξιν ταύτην ὡς πραξικόπημα ἀπηλπισμένον. — « Ἴδου τῶνόντι μέγα δυστύχημα! ἀνεφώνησε· τί μέλλουν νὰ πράξουν; Τίνα θέλουν στείλῃ ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ; »

Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ στρατάρχης Σούλτ εἰς μίαν προκήρυξιν θλιβερᾶς δόξης προσεκάλει τοὺς Γάλλους νὰ ἐπιδράμωσι κατὰ τοῦ παράφρονος, τοῦ διαταράσσοντος τὴν δημοσίαν εἰρήνην. Ἄπαντες ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον ἐνοχοποιηθῆ διὰ τῆς προσελεύσεώς των εἰς τοὺς Βουρβόνους, ἐδείκνυν ὑπερβολικὸν ζῆλον καὶ ὑπεστήριζον τὴν μοναρχικὴν αὐτῶν πίστιν διὰ τῶν ὀνειδισμῶν τῶν ἀποτεινομένων εἰς τὸν ἡττηθέντα τοῦτον ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἡττάν του. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ μεμφθῶμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὸν Νέϋ διὰ τὰ σφοδρὰ αὐτοῦ αἰσθήματα τὰ ὅποια τὸν ἐξήγειρον τότε κατὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ κυρίου. Ἐν Παρισίοις, εἰς τοὺς ἐπισήμους κύκλους, ὁ Ναπολέων ἐθεωρεῖτο ὡς χαμερπῆς ληστῆς ἐκδιωγμένος ὑπὸ τῶν λαῶν, φέρων τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τὸν ἐξωτερικόν. Ἄνθρωπος εὐπαθὲς, αἰσθηματικὸς, ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ μετριάσθῃ, ὁ Νέϋ ὠμίλησε τὴν γλῶσσαν τοῦ συρμοῦ μετὰ τῆς ὁμότητος τοῦ στρατιώτου. Ὅταν παρουσιάσθῃ εἰς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, διὰ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὰς ὁδηγίας του, ὅταν ἔτυχε παρὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' τὴν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀκρόασιν, ἐφάνη ζωπυρούμενος ἐκ ζωηροτάτης ὀργῆς ἐναντίον τοῦ ἀνδρός

τοῦ συλληφθέντος ἐπ' αὐτοφύρῳ ἐγκλήματι ἀποπείρας κατὰ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Ἐναθρονόμενος ὅτι ἐξελέχθη διὰ νὰ συλλάβῃ τὸν δεσμώτην ἀποδράσαντα, πρῶτον αὐτομάτως μέχρι τοῦ νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως, νὰ τῷ προσγάγῃ τὸν Βοναπάρτην ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ.

Ὁ λόγος διαψεύσθη, καὶ ὅμως ἡ δίκη αὕτη θέλει ἀποδείξει ὅτι ὁ Νέϋ ἐζήτησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν λόγον του. Ἀκριτομυθία στρατιωτικὴ, ἀλαζονία τεθωπευμένη, φόβοι μυστικοί, αἰσχος ἀνομολόγητον ἐν θέσει ψευδεῖ, πάντα ταῦτα θέλουν ἀναγνωρισθῇ εἰς τὸ βάθος τῆς ἐννοίας τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ λογίου· ἀλλ' ὁ Νέϋ δὲν ἀνέλυε τὰς πολλαπλασίας αὐτοῦ ἐντυπώσεις· καὶ πάλιν τὸ λέγομεν, ἦτο εἰλικρινές.

Τὸν ἐπίστευσαν ἐν τῇ αὐλῇ ἢ τοῦλάχιστον ἐπροσποιήθησαν ὅτι τὸν ἐπίστευσαν. Ἐπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς ἓνα τῶν ἡρώων ἐκείνων διότι λίαν κακῶς ὑπέκρυπτον τὸ ἀνεπαρκὲς καὶ τὴν ἀντιδημοτικότητα τῶν βασιλικῶν περιγλήπων. Ὁ Μακδονάλδος, ὁ χρηστὸς ἀνὴρ ὅστις ἐνέπνεε τὸ σέβας καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ εἰς αὐτοὺς μάλιστα τοὺς φανατικοὺς βασιλόφρονες, ἐπεφορτίσθη νὰ καταλάβῃ τὸ Λυὼν διὰ τῆς λεωφόρου τῆς Νίμης. Ὁ Νέϋ ἀπεστάλη εἰς Βεζανσὼν.

Γνωστὸν εἶναι πῶς ἡ κεραυνώδης δραστηριότης τοῦ Ναπολέοντος εἶχεν ἤδη μεταιώσει τὰς προπαρασκευὰς ταύτας τῆς ἀντιστάσεως. Διαφυγὼν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν ὁρέων ἐκ τῶν κινδύνων αἵτινες τὸν ἠπείλουν ἐν τῇ βασιλόφρονι Προβηγκία, ὁ αὐτοκράτωρ ἐντὸς βραχείας εὗρεθῃ εἰς τὸ μέσον τῶν πετριωτικῶν λαῶν τοῦ Δελφινάτου. Ἐκεῖ τὸν ὑπεδέχθησαν διὰ τῶν κραυγῶν Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! Κάτω οἱ εὐγενεῖς! Κάτω οἱ ἱερεῖς! Λαμπρὰ διαμαρτυρήσεις κατὰ τῶν τελευταίων αἰσχροτήτων, κατὰ τῆς τυφλῆς ἀντιδράσεως τῆς βασιλοφροσύνης. Ὁ στρατὸς εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν ἀρχηγόν του, εἶχεν ἐπαναλάβῃ τοὺς ἀστούς του· ἡ Γρενόβλη εἶχεν ἀνοίξει τὰς πύλας της καὶ πᾶν σῶμα ἀπεσταλμένον κατὰ τοῦ εἰσβαλόντος ἤρχετο νὰ με-

γαλῶση τὸν χεῖμαρρον τῆς εἰσβολῆς· τὰ συμβάντα τῆς 7 μαρτίου εἶχον ἤδη ἀποφασίσει τὴν πτῶσιν τῶν Βουρβόνων.

Τὴν 10 μαρτίου ὁ Ναπολέων διὰ μόνης τῆς ἐμφανίσεώς του προσέλαθεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τὸ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Μακδονάδου. Τὴν 13 ὤδευε μετὰ δώδεκα χιλιάδων ἐνθουσιασμένων στρατιωτῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βουρβωναίου, καὶ ἀνήγγελλε διὰ τὴν 20 μαρτίου τὴν εἰσοδὸν του εἰς Παρισίους.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐν μόνον πρόσκομμα ἠδύνατο ἀκόμη νὰ τεθῇ κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως, καὶ τὸ πρόσκομμα τοῦτο ἦτο τὸ σῶμα τὸ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Νεύ. Ἐλαύνων ἐπὶ τὸ πλευρὸν τοῦ Ναπολέοντος διὰ τοῦ Βεζανσῶν καὶ τοῦ Λόνς, ὁ Νεύ ἠδύνατο νὰ κόψῃ τὴν ἐπὶ τοὺς Παρισίους πορείαν του. Ἀλλὰ μόλις εἶχε δυνηθῇ νὰ συνενώσῃ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἡ μεγάλη αὕτη ἀνισότης τῶν δυνάμεων εἶχε κατασταθῇ μᾶλλον πρόδηλος ἐκ τῆς προαισθήσεως γενικῆς τινος καὶ ἀκατασχέτου λειποταξίας. Ὁ Νεύ, διὰ νὰ περιγράψωμεν κατ' ἀλήθειαν τὴν θέσιν του, ἔμελλε νὰ κάμῃ στρατιωτικοὺς διαχειρισμοὺς ἐπὶ τόπου ἐχθρικοῦ καὶ ἡγούμενος στρατευμάτων ἀφωσιωμένων ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἡ Φραγκοκομητεία, ἡ Βουργωνία ἦσαν βαθέως προσεκκολλημέναι εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα· οἱ στρατιῶται ἀνέμενον μόνον νὰ ἴδωσι τὸν φαῖον ἐπενδύτην καὶ τὸν μικρὸν πῖλον διὰ νὰ ποδοπατήσωσι τὸ λευκὸν ἔμβλημα.

Ἐναντίον τῶν ἀνυπερέλκτων τούτων δυσχερειῶν, καὶ τῶν ὁποίων εἶχεν ἐναργῆ τὴν συνείδησιν, ὁ Νεύ ἠθέλησε νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του μέχρις ἄκρων. Ἀφίχθεις εἰς Βεζανσῶν ὠργάνωσεν ἐκεῖ λίαν νομοταγῶς καὶ λίαν δραστηρίως τὴν ἀντίστασιν. Τίποτε δὲν ἦτο ἑτοιμον, ἡγωνίσθη νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ πάντα. Διήρσεν εἰς δύο μεραρχίας τὰ ὀκτὼ συντάγματα τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ καὶ παρέδωκε τὴν διοίκησιν αὐτῶν εἰς τὸν Βουρμόντ καὶ τὸν Λεκουρβ, ποιούμενος οὕτω δύο ἀγαθὰς ἐκλογὰς τοῦλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἱκανὰς νὰ ἀσφαλίσωσι τοὺς βασιλόφρονας· ὁ Βουρμόντ ἦτο Βανδερ-

νός· ὁ Λεκουρβ δημοκρατικὸς ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Ναπολέοντος.

Τὴν 12 μαρτίου, ὁ στρατάρχης ἀφίχθη εἰς Λόνς-Λε-Σωλνιέ· ἐκεῖ ἔμαθε τὴν εἰσοδὸν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸ Λυὼν. Οἱ βασιλικοὶ ἦσαν λίαν ἀποτεθαρρῆμένοι· οἱ λαοὶ ἐταλαντεύοντο μεταξὺ τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς ἐλπίδος παλινρθώσεως αὐτοκρατορικῆς· οἱ στρατιῶται διεμαρτύροντο διὰ τῆς σιγῆς των κατὰ τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ τοῖς ἐπιβάλωσι πρὸς διαδραμάτισιν, καὶ δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ἀνυπομόνως προσεδόκων νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τὸ δοθέν ὑπὸ τῶν σωμάτων τοῦ Λυὼν καὶ τῆς Γρενόβλης.

Ὁ Νεύ ἐν τούτοις ἐπολλαπλασίαζε τὰς ἀσφαλείας πάλης δραστηρίας καὶ ἐπειράτο νὰ διαχύσῃ πέριξ αὐτοῦ ἐμπιστοσύνην τῆς ὁποίας αὐτὸς οὗτος ἐστερεῖτο. Ἐξώτρυνε τοὺς βασιλικοὺς ἢ τοὺς ἐπέπληττε μὲ τὴν τραχύτητα ἐκείνην τῆς γλώσσης ἥτις ὡμοίαζεν ὑπὲρ τὸ δέον συχνῶς μὲ τὴν ἀποκτήνωσιν. Ἐνεθάρρυνε τοὺς στρατιώτας του. «Ἀνάγκη ὅπωςδῆποτε, ἔλεγε, νὰ πολεμήσωσι· θὰ λάβω ἐγὼ αὐτὸς ἐν ὅπλον ἀπὸ τὴν χεῖρα ἐπιλέκτου, θὰ ἀρχίσω τὴν μάχην καὶ θὰ διαπεράσω μὲ τὸ ξίφος μου τὸ σῶμα τοῦ πρώτου ὅστις ἀρνηθῇ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ.»

Οἱ στρατιῶται, οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπεκρίνοντο ἀπλῶς διὰ σιγῆς ἐμφαντικῆς, ἢ ἀνέσειον τοὺς ὤμους μορμυρίζοντες· «Δὲν γνωρίζει ἄρά γε τί ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας, καὶ δὲν χρεωστῇ καὶ αὐτὸς νὰ σκέπτεται καθὼς ἡμεῖς;»

Τὴν 13, ἐγνώσθη εἰς Λόνς ὅτι ὁ Ναπολέων ἐστράτευεν ἐπὶ τοῦ Μακῶν, ὅτι τὸ Βουργὼν καὶ τὸ 76 σύνταγμα τῆς γραμμῆς σταθμεῦον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐκηρύχθησαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ τινὰς ὥρας ἀνηγγέλθη ὅτι τὸ Μακῶν εἶχεν ἐκδιώξῃ τὰς βασιλικὰς ἀρχάς. Ἐπειτα τὸ Διζὼν τῇ βοήθειᾳ τοῦ 6 συντάγματος τῶν οὐσσάρων ἀνεκήρυξε τὴν ἀνίδρυσιν τῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ τέλος τὸ πυροβολικὸν τὸ ὁποῖον μὲ ἀνυπομονησίαν περιέμενεν ὁ Νεύ, ἠνώθη μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Ναπολέοντος.

Τὰ νέα ἤρχοντο διαδοχικῶς μέχρι τοῦ

μεσονυκτίου. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ στρατάρχης ἐδέχθη τὴν επίσκεψιν δύο ἀποστόλων τοῦ ἀρχιστρατάρχου Βερτράν. Ἐφερον εἰς αὐτὸν τὴν διαβεβαίωσιν ἐξεγέρσεως καθολικῆς τῶν Παρισίων καὶ τῆς Γαλλίας ὁλοκλήρου, καὶ συνεννοήσεως μυστικῆς τοῦ Ναπολέοντος μετὰ τῆς Αὐστρίας. Αἱ σύμμαχοι δυνάμεις αὐταὶ ἔμενον ἀδιάφοροι εἰς τὰ γινόμενα, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεχρεοῦτο νὰ σεβασθῇ τὴν γενικὴν εἰρήνην.

Ὁ Νεῦ εἶδε τότε ἑαυτὸν ἀπομεμονωμένον κατὰ μέτωπον κινήματος μὴ ἐπιδεχόμενου ἀντίστασιν, ἀνίσχυρον, ἐκτεθειμένον, ἐγκαταλελειμμένον. Ἦθελεν ἄρα ἀναδεχθῇ τὴν εὐθύνην ταύτην τοῦ νὰ ἀρχίσῃ πάλιν ματαίαν; Ἦθελε διακινδυνεύσει νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὸ αἶσχος ὅτι δὲν ἠδυνήθη καὶ οὕτε στιγμὴν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πάλιν ταύτην; Οἱ Βουρβόνοι ἦσαν ἄρα γε ἄξιοι τῆς ἀνευ ἀποτελέσματος ταύτης θυσίας; Ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε λησμονήσῃ τὰς σκηνὰς τοῦ Φοντενεβλώ; Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος δὲν ἐνέπνεε πλέον φόβον· ὁ ἐξωτερικὸς πόλεμος δὲν ἠπείλει πλέον τὴν Γαλλίαν. Τί νὰ πράξῃ ἐναντίον ὅλων καὶ διατί ν' ἀρνηται ἐπὶ πλέον νὰ παραδεχθῇ ὅ,τι ἤθελε τὸ ἔθνος, ὅ,τι ἐπέτρεπεν ἡ Εὐρώπη;

Εἰς τὰς πολυπλόκους ταύτας ἀμνηχανίας, ὁ Νεῦ ἐσυμβουλευθῇ τὸν Βουρμὸντ καὶ τὸν Λεκούρβ. Ὁ Λεκούρβ ὡμολόγησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὸν χεῖμαρρον, καὶ ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ μὴ ἀποπειραθῶσιν ἐξ ἀρχῆς ἀφρόνως νὰ τὸν σταματήσωσιν. Ὁ Βουρμὸντ ἐσυμβούλευσε νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν βασιλείαν.

Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ διστάσῃ. Οἱ δύο ὑπὸ τοῦ Βερτράν ἀπεσταλμένοι ἀξιωματικοὶ εἶχον ἐγχειρίσει εἰς τὸν στρατάρχην προκήρυξιν ὅπως ἐτοίμην. Ὁ Νεῦ τὴν ἀνέγνωσεν ἐπανειλημμένως καὶ τὴν ὑπέγραψεν.

Ἦτο δὲ συντεταγμένη ὡς ἑξῆς:

«Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται,

Ἡ δυναστεία τῶν Βουρβόνων ἔπεσε διὰ παντός. Ἡ δυναστεία τὴν ὁποίαν τὸ γαλλικὸν ἔθνος οἰοβήτησεν ἀναδύειν τὸν θρόνον. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα, τὸν ἡμέτερον κυρίαρχον, εἰς αὐτὸν μόνον ἀνήκει νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς ὡραίας ἡμῶν χώρας. Ἐάν οἱ εὐπατρίδαι τῆς μερίδος τῶν Βουρβόνων ἀποφασίσωσι νὰ ἐκπατριωθῶσι καὶ πάλιν, ἢ ἂν συναινέσωσι

νὰ ζήσωσιν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, μᾶς εἶναι ἀδιάφορον. Ἡ ἱερὰ ἡμῶν ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία δὲν θέλουσι πάθει τοῦ λοιποῦ ἐκ τῆς ἀλεθρίας αὐτῶν ἐπιβροχῆς. Ἦθελαν νὰ ἐξετελείωσι τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν δόξαν, ἀλλ' ἐπλανήθησαν· ἡ δόξα αὕτη εἶναι ὁ καρπὸς τοσούτων εὐγενῶν ἀγώνων ὥστε οὐδέποτε δυνάμεθα ν' ἀπολέσωμεν τὴν μνήμην. Στρατιῶται, παρῆλθον πλέον οἱ καιροὶ καθ' οὓς οἱ μονάρχαι ἐκυδέρνων τοὺς λαοὺς ποδοπατοῦντες τὰ δικαιώματά των· ἡ ἐλευθερία θριαμβεύει τέλος πάντων καὶ ὁ Ναπολέων, ὁ ἐνδεξὸς ἡμῶν αὐτοκράτωρ, τὴν ἀσφαλίζει διὰ παντός. Τοῦ λοιποῦ ἡ μεγάλη αὕτη ἀποστολὴ ἔστω ἡμετέρα καὶ πάντων τῶν Γάλλων· ἅπαντες οἱ ἄνδρες οἱ τοὺς ὁποίους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διοικῶ, ἄς ἐνστερνισθῶσι τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν.

»Στρατιῶται, συχνάκις σὰς ὠδήγησα εἰς τὴν νίκην· τώρα μέλλω νὰ σὰς ὠδηγήσω εἰς τὴν ἀθάνατον ἐκείνην φάλαγγα τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὠδηγεῖ εἰς Παρισίους καὶ ἥτις ἔσεται ἐκεῖ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν· καὶ ἐκεῖ ἡ ἐλπίς ἡμῶν καὶ ἡ εὐτυχία πραγματοποιηθήσονται. ΖΗΤΩ Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ!

»Λὸνς-Λε-Σωλνιέ, 13 μαρτίου 1815.

»ὁ στρατάρχης τῆς αὐτοκρατορίας

»**ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΜΟΣΧΟΒΗΣ.**»

«Δὲν δύναμαι νὰ κρατήσω τὴν θάλασσαν μετὰ τὴν χεῖρα,» εἶχεν εἰπεῖ ὁ στρατάρχης ῥιπτόμενος μετὰ κλειστοῦς ὀφθαλμοῦς εἰς τὸ παρσύρον αὐτὸν ῥεῦμα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐβάδισεν ἐμπρὸς μετὰ τῆς δραστηριότητος τὴν ὁποίαν ἀνέπτυσσεν εἰς ὅλας τὰς καλῶς ἐννοουμένας κρίσεις. Διέταξεν ἵνα τὴν 14 τὸ πρωῒ ὁ στρατὸς συναθροισθῇ ἐπὶ τῶν κυριωτέρων πλατειῶν τοῦ Λόνς. Ἐκεῖ, ἐν μέσῳ σιγῆς οἷα προηγείται τῶν σοβαρῶν ἀποφάσεων, ἔσυρε τὸ ξίφος του καὶ ἀνέγνωσε τὴν προκήρυξιν τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω εἶδομεν.

Ἀπὸ τῶν πρώτων λέξεων, στρατὸς καὶ λαὸς ἐξερράγησαν εἰς ἐπιφωνήματα χαρᾶς, κραυγὰς ἐνθουσιώδεις Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! Ζήτω ὁ στρατάρχης Νεῦ!

Ὁ Κ. Τιέρς ἀφηγεῖται καὶ ἀναλύει τὴν σκηνὴν ταύτην μετὰ τὴν ἀκριβολογίαν τῶν λεπτομερειῶν ἥτις καθιστᾷ ψηλαφητὰ διὰ τοῦ δακτύλου τὰ διάφορα αἰσθήματα τὰ διεγερθέντα περὶ τὸν Νεῦ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Νεῦ αὐτοῦ. Πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἀφήγησιν ταύτην πράξεως ἥτις ἐπηρέασε τοσοῦτον ὀλιβερῶς τὴν τύχην τοῦ στρατάρχου.

« Χρὰ μανιώδης, λέγει ὁ ἐνδοξος ἱστοριογράφος, ἐξερράγη ὡς βροντὴ, εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν. Βάλλοντες τοὺς πύλους τῶν εἰς τὴν ἄκραν τῶν ὕπλων τῶν, ἐξέβαλον ὀξυτάτας κραυγὰς Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! Ζήτω ὁ στρατάρχης Νέϋ! ἔπειτα διέσπασαν τὰς τάξεις, ὥρμησαν ἐπὶ τὸν στρατάρχην καὶ ἀσπαζόμενοι οἱ μὲν τὰς χεῖράς του οἱ δὲ τὰς ποδιάς τοῦ φορέματός του, τὸν εὐχαρίστησαν κατὰ τὸν ἰδικὸν τῶν τρόπων ὅτι εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας τῶν. Ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν πλησιάσωσι, περιεκύκλουν τοὺς ὑπασπιστάς του ἀμνηχανοῦντας κάπως διὰ τὰς τιμὰς τῶν ὁπλίων δὲν ἦσαν ἄξιοι, διότι ἠγνόουν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπότομον μετάγνωσιν τὴν ἀρτίως τελεσθεῖσαν, καὶ θλίβοντες τὴν χεῖρά των:— «Εἰσθε τίμιοι ἄνθρωποι, ἔλεγον, ἡμεῖς βέβαιοι διὰ σᾶς καὶ διὰ τὸν στρατάρχην, καὶ ὅτι δὲν ἠθέλετε μείνει πολὺν καιρὸν μὲ τοὺς μετανάστας. » Οἱ κάτοικοι οὐχ ἦττον ἐκφραστικοὶ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις των, ἠνώθησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὁ Νέϋ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κατάλυμά του σθεναυμένος ἀπὸ πληθος θορυβῶδες καὶ ὅλως χαρούμενον.

« Καὶ ὁμῶς ἐπανελθὼν εἰς τὴν κατοικίαν του, παρετήρησε τὴν στενοχωρίαν καὶ μάλιστα τὴν ἀποδοκιμασίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν περισσοτέρων ὑπασπιστῶν του. Εἰς αὐτῶν, ἀρχαῖος μετανάστης, ἔδραξε τὸ ξέφος του λέγων:— «Κύριε στρατάρχα, ἔπρεπε νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε καὶ νὰ μὴ μᾶς κάμετε μάρτυρας τοιούτου θεάματος. —Καὶ τί ἠθέλατε νὰ κάμω; τῷ ἀπεκρίθη ὁ στρατάρχης, δύναμαι νὰ σταματήσω τὴν θάλασσαν μὲ τὰς χεῖράς μου; »

« Ἄλλοι, παραδεχόμενοι ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ παροτρύνωσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὸ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, τῷ ἐξέφρασαν τὴν λύπην των ὅτι ἀνεδέχετο νὰ παρυστήσῃ εἰς τόσον ὀλίγον διάστημα χρόνου δύο πρόσωπα τοσοῦτον ἀντίθετα.— «Εἰσθε παιδία, ἀπήντησεν ὁ στρατάρχης· πρέπει νὰ θέλῃ τις τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο. Δύναμαι νὰ ὑπάγω νὰ κρυφθῶ ὡς ἄνθρωπος ἀποφεύγων τὴν εὐθύνην τῶν γεγονότων; Ὁ στρατάρχης Νέϋ δὲν δύ-

ναται νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ σκότος. Ἐπειτα, ἐν μόνον μέσον ὑπάρχει πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ κακοῦ, τὸ ν' ἀποφασίσωμεν ἀμέσως περὶ τοῦ πρακτέου διὰ νὰ προλάβωμεν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ νὰ συλλάβωμεν τὸν ἄνδρα ὅστις ἐπανέρχεται ὅπως τὸν ἐμποδίσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ τρέλας· διότι προσέθηκε, δὲν ἐννοῶ νὰ ἀφοσιωθῶ εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἀλλὰ εἰς τὴν Γαλλίαν· καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἤθελε τυχὸν νὰ μᾶς φέρῃ πάλιν εἰς τὸν Βιστοδλαν δὲν θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ποσῶς. »

« Ἀφοῦ μὲ τοιαύτην τραχύτητα ἀπῆντησεν εἰς τοὺς ἀποδοκιμάζοντας αὐτὸν, ὁ Νέϋ ἐκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμα, ἐκτὸς τῶν στρατηγῶν, ὅλους τοὺς συνταγματάρχας ἑνὸς μόνου ἐξαιρουμένου ὅστις ἠρνήθη νὰ ὑπάγῃ. Ἐκτὸς μικρᾶς τινος ἀμνηχανίας προσερχομένης ἀπὸ τὴν παραβίασιν τοῦ στρατιωτικοῦ καθήκοντος δι' ἣν ἐμέμφοντο ἑαυτοὺς ἐνδομύχως, ἡ συνδιάλεξις ὑπῆρξε μακρὰ ἀνακεφαλαίωσις τῶν παραπτωμάτων τῶν Βουρβόνων οἵτινες, ἀκουσίως ἢ ἐκουσίως, (ἕκαστος ἔκρινε περὶ τούτων κατὰ τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ τρόπον), εἶχον παραδοθῇ εἰς τοὺς μετανάστας, εἰς τοὺς ξένους, καὶ εἶχον ἀνακηρύξει αἰσθήματα τὰ ὅποια δὲν ἦσαν τῆς Γαλλίας. Ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἡ συνδιάλεξις αὕτη ὁμόφωνος διαμαρτύρησις κατὰ τῶν ἀρχαίων ἀμαρτημάτων τοῦ αὐτοκράτορος, κατὰ τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ παραφροσύνης, κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ του, κατὰ τῆς ἀρνήσεώς του εἰς τὸ νὰ ἀκούσῃ τὰς παραστάσεις τῶν στρατηγῶν τοῦ τῷ 1812 καὶ 1813· ἐξηδηλώθη τέλος ἡ ἔντονος ἀπόφασις νὰ τῷ εἰπωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ ἐγγυήσεις τῆς ἐλευθερίας καὶ καλῆς πολιτικῆς.— «Θὰ τὸν ἰδῶ, ἔλεγεν ὁ Νέϋ, θὰ τοῦ ὁμιλήσω, καὶ θὰ τοῦ εἰπῶ φανερὰ ὅτι δὲν θὰ δεχθῶμεν νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς Μόσχαν. Δὲν ἀφισροῦμαι εἰς αὐτὸν ἀλλὰ εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἂν προσκολληθῶμεν εἰς αὐτὸν ὡς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ἡμετέρας δόξης, δὲν ἐννοοῦμεν νὰ τὸν βοηθήσωμεν εἰς τὴν παλινόρθωσιν ἐξουσίας αὐτοκρατορικῆς. » Οἱ στρατηγοὶ Λεκοῦρβ καὶ Βουρμόντ παρευρέθησαν εἰς τὸ γεῦμα τοῦτο μικρὸν μέρος λαμβά-

Ἀνδριάς τοῦ στρατάρχου Νέϋ εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀστεροσκοπείου.

νοντες εἰς ὅ,τι ἐλέγετο, ἀλλὰ ἀναγνωρίζοντες ὡς ἀναπόδραστον καὶ ὡς λίαν δεδικαιολογημένην ἀπὸ τὰ σφάλματα τῶν Βουρβούνων τὴν τελεσθεῖσαν ἤδη ἐπανάστασιν.

«Ὁ στρατάρχης ἀρῆκε τοὺς ὁματραπέλους του... Ἐγραψεν εἰς τὴν σύζυγόν του ἐπιστολὴν ἐν ἧ διηγείτο ὅ,τι ἔπραξε καὶ τὴν ὁποίαν ἐτελείωσε διὰ τῶν ἐξῆς ἐμφαν-

τικῶν λέξεων: «Ἀγαπητὴ μου, δὲν θὰ κλαύσῃς πλέον ἐξερχομένη τοῦ Κερκμεικού.»

Τὸ σφάλμα ἔγινεν. Ἦτο δυνατόν ἔπειτα νὰ κρίνῃ τις ἐὰν ὁ Νέϋ εἶχε βροθῇ μὲ καρδίαν παιδρὰν εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην περιπέτειαν τῶν Ἑκατὸν Ἡμερῶν. Ἡσθάνετο πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἀποστροφὴν τινα τοσοῦτον ζωηράν ὅσον ἦτο ἐκείνη τὴν ὁποίαν τῷ ἐνέπνεον οἱ Βουρβόνοι αὐτοί.

Καταληφθεὶς τὴν 6 μαρτίου ἐκ τῆς εἰδήσεως τῆς ἐπιδρομῆς, εἰλικρινῶς ἀγανακτῶν, νομοταγῶς ἀποφασίσας νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν βασιλέα, εἶδεν ἑαυτὸν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἐκλελυμένον ὑπὸ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς τῆς δημοσίας γνώμης. Ἐὰν αὐτὸς ἐπρόδιδε τὸν λαὸν καὶ τὸν στρατὸν, οὐχ ἦττον ἢ ἀστυκὴ τάξις σχεδὸν ὁλόκληρος ἐπρόδιδεν ὡς αὐτὸς καὶ εἶχε προδώσει πρὸ αὐτοῦ. Τί ἤθελε δυνηθῆ νὰ πράξῃ ἐναντίον ὧλων, κυρίως ὅταν αὐτοὶ ἐκεῖνοι οὓς ἐπρόκειτο νὰ σώσῃ ἀπηλπίζοντο καὶ ὁμολόγουν τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἀδυναμίαν;

Τὸ ἀληθὲς δυστύχημα τοῦ Νεῦ ἦτο ὅτι εἶχε δώσει διὰ κρότου λόγον τὸν ὅποιον δὲν ἠδύνατο νὰ τηρήσῃ· ὅτι ἀφῆκε νὰ ἐλπίσωσι παρ' αὐτοῦ, δηλαδή νὰ φανῇ ὅτι εἶχεν ἄρει διὰ τῆς λειποταξίας του τὸ τελευταῖον πρόσκομμα τὸ διαχωρίζον τὸν Ναπολέοντα ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ.

Ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βερτρὰν ἐβεβλήθησαν ὅτι ὁ Νεῦ δὲν ἦτο πλέον ἐπιφοβος, τῷ ἀνεκοίνωσαν τὰς διαταγὰς τῆς πορείας, αἱ τῷ ἀπηθύονεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ Ναπολέων ἐγνώριζε θαυμάσια τὸν ἄνδρα μὲ τὸν ὅποιον διεπραγματεύετο· ἦτο, ἔλεγεν, ἓνας κακοκέφαλος, τουτέστιν ἰδιοσυγκρασία βικία καὶ ἀσθενὴς ἐνταύτῳ. Δὲν ἔπρεπε νὰ συζητήσῃ τις μετ' αὐτοῦ, νὰ προβῇ εἰς ἀντεγκλήσεις καὶ εἰς ἀπειλὰς· ἀλλ' ἦτο προτιμότερον νὰ θεωρήσῃ τὸ παρελθὸν ὡς μὴ ὑπάρξαν, νὰ συνδέσῃ πάλιν τὴν στιγμιαίως καπεῖσαν ἄλυσον τῶν ἱερραρχικῶν σχέσεων καὶ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἀμφιβάλλει περὶ τῆς πειθαρχίας· ἡ καθ' ἑξὶν ἐπιρροὴ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπὶ τῶν ὑπαρχηγῶν του ἔμελλε νὰ συμπληρώσῃ τὰ λοιπά.

Ὁ Ναπολέων διέγραφεν εἰς τὸν στρατάρχην διὰ τῶν συνήθων ἐκφράσεων νὰ διευθυνθῇ ἐπὶ τοῦ Ὠτίνου καὶ τῆς Ὀσόννης. Ὁ στρατάρχης ὑπήκουσε.

Τὴν 17, ὁ αὐτοκράτωρ παρεγένετο εἰς Ὠσέρρην καὶ ὑπεδέχθη διὰ τρόπου λίαν θωπευτικοῦ τὸν Κ. Γαμότον, γυναικάδελφον τοῦ Νεῦ καὶ νομάρχην τότε τῆς Ὑόννης. Τὴν 19, ὁ Νεῦ ἐφθασε καὶ αὐτὸς εἰς Ὠσέρρην ἀμετάτρεπτον ἔχων ἀπόφασιν νὰ προτείνῃ τὰς συνθηκολογίας του, νὰ ἐπιμείνῃ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-

ρίας. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων δὲν τῷ ἀφῆκε καιρόν. Ὅτε ὁ στρατάρχης παρουσιάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας εἰδὸς τι δηλώσεως ἐν ᾗ ἔδιδεν ἐξηγήσεις περὶ τῆς διαγωγῆς του καὶ διετύπωνε τὰς ἐπιφυλάξεις του, ὁ αὐτοκράτωρ τῷ ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας λέγων: « Ἀς ἐναγκαλισθῶμεν, ἀγαπητέ μου στρατάρχα. » Ὁ Νεῦ ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ, ἠθέλησε νὰ ἀναγνώσῃ: — Δὲν ἔχεις ἀνάγκην δικαιολογιῶν, τῷ εἶπεν ὁ Ναπολέων· ἡ δικαιολογία σου καθὼς καὶ ἡ ἰδική μου εἶναι εἰς τὰ συμβάντα τὰ ὅποια ὑπῆρξαν ἰσχυρότερα τῶν ἀνθρώπων. Μὴ ὁμιλῶμεν πλέον περὶ τοῦ παρελθόντος, καὶ μὴ τὸ ἐνθυμώμεθα παρὰ διὰ νὰ φερθῶμεν καλλίτερον εἰς τὸ μέλλον. »

Δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ δεξιώτερος τρόπος διὰ νὰ κλείσῃ τὸ στόμα τοῦ στρατάρχου καὶ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν δυσχερῆ ἀμφοτέρων θέσιν.

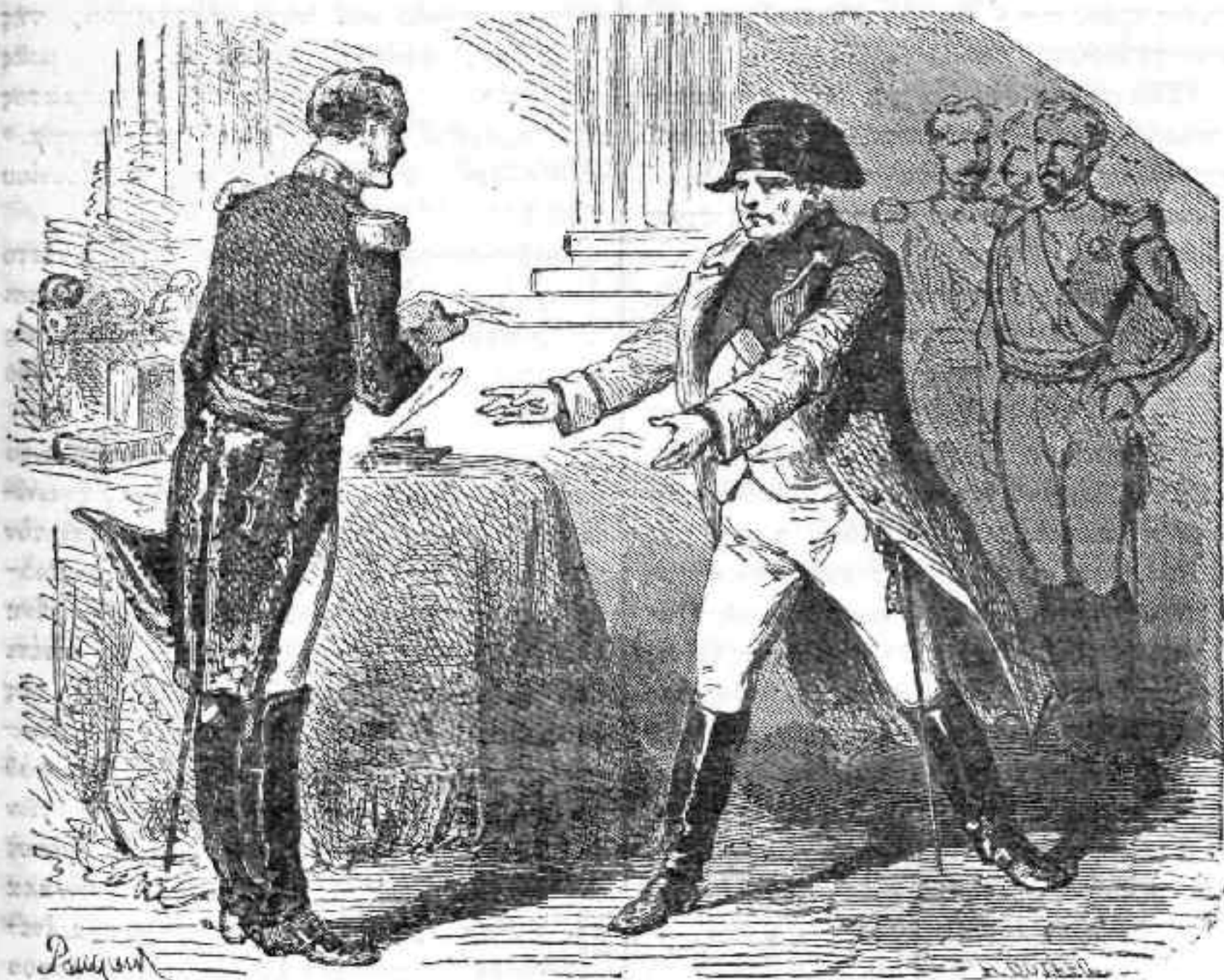
Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, ὁ Νεῦ ἀναλαμβάνει τὴν τάξιν του μεταξὺ τῶν δορυφόρων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἡλίου. Ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις τοῦ Φοντενεβλὼ καὶ τοῦ Λὼνς καθιστῶσι τὴν θέσιν του δυσχερῆ, ἀμήχανον, ὀχληράν. Ὁ Ναπολέων δὲν δύναται νὰ τηρήσῃ παρ' ἑαυτῷ τὸν σφενδονιστὴν τοῦτον τὸν δυσηρεστημένον ἐκ τοῦ κυρίου του, δυσηρεστημένον ἐξ αὐτοῦ ἑαυτοῦ· τῷ ἐμπιστεύεται τὴν ἀποστολὴν τοῦ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς χώρας εἰς τὰ ἀρκτικά καὶ τὰ ἀνατολικά μεθόρια.

Τοῦ Ναπολέοντος μόλις ἐγκατασταθέντος ἐκ νέου εἰς τὸν θρόνον, ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ κατ' αὐτοῦ συνησπισμένη Εὐρώπη δὲν ἤθελε δεχθῇ παρ' αὐτοῦ τὴν εἰρήνην. Νέα συμμαχία ὑπεγρᾶφη καὶ συναπεφάσισαν εἰς Λονδίνον, εἰς Βιέννην, εἰς Βερολῖνον καὶ εἰς Πετρούπολιν, νὰ ἀρχίσωσι πάλιν θανάσιμον μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ἠπεῖλει τὴν ἡσυχίαν τοῦ κόσμου. Τὴν φορὰν αὐτὴν προπαρασκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον ὑπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ μίσους καὶ τοῦ μανιώδους φόβου. Τὸ ὁρμέμφυτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως περιεπλέκετο μὲ τὴν μεγάλαν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδικήσεως. Ἐπρεπε, ἔλεγον, νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν Ναπολέοντα, τοὺς ὑπασπιστάς του καὶ αὐτὸ τὸ γαλλικὸν ἔθνος ὡς κύνες λυσσώδεις. Οἱ ἐμφο-

νέστεροι διπλωμάται υπεξέχαιον τὴν τοιαύτην μανίαν. Ὁ Κ. Πότζο-Βόργο ἔγραψε πρὸς τὸν λόρδον Καστερὶγον: « Πρέπει νὰ καθαρίσωμεν τὴν Γαλλίαν ἀπὸ πεντήκοντα μαγάλους κακούργους τῶν ὁποίων ἡ ἔπαρξις εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν εἰρήνην. » Μεταξὺ τῶν θυμάτων τούτων τῶν καθιερωμένων ἐκ τῶν προτέρων εἰς ἀντίδρασιν ἀνοικτίρμονα, ἡ εὐρωπαϊκὴ γνώμη ἔτασεν ἐν τῇ πρώτῃ τάξει, παρὰ τὸν Να-

πολέοντα αὐτὸν, τὸν στρατάρχην Νεϋ.

Οἱ Βουρβόνοι ἀληθῶς, καὶ αὐτὸς ὁ ἐμφρονέστερος καὶ ὁ ψυχρότερος μεταξὺ τῶν, ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΗ', δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἡ Γαλλία τοὺς εἶχεν ἐγκαταλείπει, ἀλλ' ἐπέμενον θεωροῦντες τὴν πτώσιν τῶν ὡς ἀποτέλεσμα εὐρείας συνωμοσίας στρατιωτικῆς. Ἡ ἀπίστευτος μεταβολὴ τοῦ φρονήματος, ἥτις, εἰς εἴκοσιν ἡμέρας, εἶχε φέραι τὸν Ναπολέοντα ἀπὸ

Ρωμαιοὶ

Ὁ αὐτοκράτωρ τῷ ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας λέγων: « Ἄς ἐναγκαλισθῶμεν, ἀγαπητέ μου στρατάρχα. »

τῆς Ἑλβης εἰς Παρισίους, ἦτο κατὰ τὴν ιδέαν τῶν σκευωρία ἐγκληματικὴ, καὶ ὁ κόμης τῆς Ἀρτεσίας, λησμονῶν ὅτι εἶχε διωχθῇ ἀπὸ τὸ Λυὼν μετὰ τοῦ πιστοῦ Μακδονάλδου, ἔλεγε πανταχοῦ ἐναντίον πάσης ἐναργείας ὅτι ὁ Νεϋ εἴαν δὲν ἦτο συνένοχος τοῦ Κορσικανοῦ ληστοῦ, ἠδύνατο νὰ τὸν κατασυντρίψῃ καὶ νὰ σώσῃ τὴν νόμιμον δυναστείαν.

Ἀνάγκη νὰ μὴ ἀφήσωμεν οὔτε ἐπὶ στιγμὴν ἀπαρατήρητον τὴν ἰδιοτελεῖα τούτην γνώ-

μην, ἄλλως τε ὅμως εἰλικρινῇ διότι αὐτὴ ἐξηγεῖ τὴν προκείμενην δίκην. Τὰ μεγαλείτερα λάθη, καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ ἐγκλήματα, συχνάκις δὲν προκύπτουσι κατὰ τὴν κοινὴν ιδέαν ἐκ φατριαστικῶν παθῶν· πρέπει νὰ τὰ ἀποδίδωμεν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀποτύφλωσιν, εἰς τὰς προλήψεις, εἰς τὴν παραφορὰν παθῶν ἀξιοθρηνητῶν, ἀλλὰ συγγνωστέων.

Διὰ νὰ κρίνωμεν ἔτι καλλίτερον τὴν ἔκτακτον θέσιν τοῦ στρατάρχου Νεϋ, ὀφεί-

λομεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐὰν οἱ Βουρβόνοι καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἐπεφύλαττον κατ' αὐτοῦ τὴν πλέον ἀδυσώπητον ὀργὴν των, καὶ αὐτὸς ὅμως ὁ Ναπολέον δὲν τῷ ἀπέκρυπτε δυσπιστίαν τινὰ καὶ μνησικακίαν αἱ ὁποῖαι ἦσαν λίαν δικαιολογημέναι. Ὅτε, τὴν 1 ἰουνίου 1815, ὁ αὐτοκράτωρ συνεκάλεσεν ἐπισήμως τὰς Ἀρχάς εἰς τὸ Παῖδιον τοῦ Μαΐου, ὁ Νεῦ, ὅστις δὲν εἶχε φανῇ εἰς τὸ Κεραμεϊκὸν ἀπὸ ἐνὸς μηνὸς, ἐχαιρετήθη ὑπὸ τοῦ κυρίου του μὲ τὴν ἐξῆς ταπεινωτικὴν ἀποστροφὴν: — «Ἐνόμιζα ὅτι εἵχετε μεταναστεύσει.»

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐζήρασε τὸν στρατάρχην καὶ τοὺς ἐννέα συστρατιώτας του ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἑκατὸν τριάκοντα νέων γερουσιαστῶν δημοσιευθέντος μετὰ τινὰς ἡμέρας.

Ὀλίγας ἡμέρας μετέπειτα, πάλιν ζωῆς καὶ θανάτου εἶχεν ἀρχίσει. Ὁ Νεῦ, γενόμενος καὶ αὖθις ὁ πάλαι ἡρωϊκὸς στρατιώτης, κατέβαλλε τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ Κάτρ-Βρά καὶ ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν ὀλεθρίαν μάχην τοῦ Βατερλώ ἀνδρίαν ἀνωφελῆ. Ἀλλὰ παρ' αὐτῷ ὁ χαρακτήρ δὲν ὑψοῦτο μέχρι τῆς στρατιωτικῆς μεγαλοφυΐας καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ φρονήματος. Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους, ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρώτων οἵτινες ἀπηλπίσθησαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, καὶ οἵτινες παρέστησαν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πατρικίων τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν συμφορὰν ὡς ἀνεπίδεκτον θεραπείας. Ἀς τὸν κατηγορήσῃ ὅστις θέλῃ διὰ τὰς θλιβεράς τούτας μετακπτώσεις· αὐταὶ εἶναι δυστυχῶς λίαν κοιναὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ αἱ ἐποχὰί τῶν ταραχῶν παρουσιάζουσιν ὑπερπολλὰ παραδείγματα τῶν ἠθικῶν τούτων λειποταξιῶν τὰς ὁποίας ὁ φιλόσοφος ἀπονέμει εἰς τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰς ὁποίας τὸ δημοτικὸν φρόνημα κρίνει αὐστηρότερον. Ὁ Νεῦ δὲν ὑπῆρξε δυστυχῶς ὁ μόνος ὅστις ἐλησμόνησε τὴν ἀξιοπρέπειάν του, ἀπηρνῆθη τὴν δόξαν του, ἔθετο ἀκόμη μίαν φορὰν τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ συμφέρον ὑπεράνω τοῦ καθήκοντός του καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του. Δι' αὐτὸν, τούλάχιστον, μᾶλλον ἐνοχοποιημένον, ἐὰν οὐχὶ μᾶλλον ἐνοχον ὅσον πολλοὶ ἄλλοι, ὁ ἐξιλασμὸς ἐμελλεν ἐν-

τὸς ὀλίγου νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ ἀμάρτημα.

Εἰς τὰς ὑπερτάτας κρίσεις, ἡ ἀδυναμία δὲν εἶναι μόνον αἶσχος, ἀλλ' εἶναι προσέτι καὶ κίνδυνος· ὁ Νεῦ ἐδοκίμασε τοῦτο ταχέως. Μετὰ τὴν δευτέραν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος, ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΗ', τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὅτε ἐπανήρχετο ἐν Γαλλίᾳ, ὑποσχόμενος τὴν συγγνώμην καὶ τὴν λήθην, ἔσπευσε νὰ ἐξαίρῃ τῆς ἀμνηστίας τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του, «τοὺς ἠθικοὺς συνεργοὺς καὶ τοὺς αὐτουργοὺς τῆς φρικαλέας ταύτης σκευωρίας...», μιᾶς προδοσίας ἧς τὰ χρονικὰ τοῦ ἐγκλήματος δὲν παρουσιάζουσι παρόμοιον παράδειγμα.» (Διακήρυξις τοῦ Καμβραὶ τῆς 28 ἰουνίου 1815.)

Διὰ τῶν φράσεων τούτων ὑπεδεικνύετο ἀποχρώντως ὁ στρατάρχης Νεῦ. «Θέλουσι παραδοθῇ, προσέθετεν ἡ διακήρυξις, εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν νόμων ὑπὸ τῶν δύο Βουλῶν.»

Ὁ στρατάρχης ἐν τούτοις, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Σουλτ καὶ τοῦ Δαβούστ, ἠγωνίζοντο νὰ πείσωσι τοὺς Παρισίους καὶ τὸν γαλλικὸν στρατὸν, τοσοῦτον ἐπίφοβον ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἥττάν του, ὅτι ἡ μόνη ἐλπίς τῆς σωτηρίας ἦτις ἀπέμενεν εἰσέτι ἦτο ἡ ἄμεσος, ἡ ἐντελής ὑποταγὴ εἰς τὰς συμμάχους δυνάμεις. Ἐξευτελισμὸς ἀνωφελής. Μία τῶν πρώτων φροντίδων τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' ὑπῆρξεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐκ Καμβραὶ ἀπειλῶν του, καὶ ὁ Φουσσὲ ἀνέλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ συντάξῃ πῖνακα προγραφῆς. Πεντηκονταεπτὰ ὀνόματα ἐνεγράφησαν· τὸ πρῶτον ἦτο τοῦ στρατάρχου Νεῦ.

Τὸ διάταγμα τῆς 24 ἰουλίου, τὸ πραγματοποιοῦν τὰς θλιβεράς τούτας ἐκδικήσεις, καθιέρωνε δύο κατηγορίας προγεγραμμένων. Εἰς τὴν μίαν ὑπήγοντο τὰ ὀνόματα τριακοντακοτῶ ἀτόμων, καταδεδικασμένων ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης διαδικασίας εἰς τὴν ὑπερορίαν. Ἐφαίνοντο ἐκεῖ παράπλευροι ὁ στρατηγὸς Ἐξελμανς, ὅστις, εἰς τὰς πύλας τῶν Παρισίων, εἶχε πολεμήσει τελευταῖος τὸν ἐχθρὸν αἰσθανθέντα τὸ βάρος τοῦ γαλλικοῦ ξίφους, καὶ ὁ στρατάρχης Σουλτ, ὅστις εἶχεν ἀναπτύξει ὑπὲρ τῶν

Βουρβόνων ζήτησαν τοσοῦτον θλιβερόν καὶ τοσοῦτον ἀνωφελῆ. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, ἀνεγινώσκοντο, κατόπιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Νεῦ, τὰ τοῦ Λαβεδοιέρου, τῶν ἀδελφῶν Λαλεμάν, τοῦ Μουτῶν-Δουβερνέ, τοῦ Γρουσὸ, τοῦ Κλοζέλ, τοῦ Βερτρὰν, τοῦ Δρουῶ, τοῦ Καμβρόν, τοῦ Λαβαλέτ. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἔνοχοι ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ βασιλέως πρὸ τῆς 25 μαρτίου, ἐπὶ ἐνόπλιον προσβολῇ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ βιαία καταλήψει τῆς ἐξουσίας, ἔμελλον νὰ παραπεμφθῶσιν ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων στρατιωτικῶν δικαστηρίων, εἰς τὰς σχετικὰς αὐτῶν μεραρχίας.

Οἱ πίνακες οὗτοι, ἐλέγετο, δὲν ἔδύναντο, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, νὰ ἐκταθῶσιν ἐπὶ ἄλλων ὀνομάτων δι' οἵανδήποτε αἰτίαν καὶ ἐφ' οἵανδήποτε προφάσει, ἄλλως εἰμὴ διὰ τῶν διατυπώσεων καὶ κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς νόμους, τῶν ὁποίων ῥητῶς ἐγένετο παράβασις δι' αὐτὴν μόνην τὴν περίπτωσιν.

Ματαίᾳ ὑπόσχεται, ἀμέσως λησμονηθεῖσα! Σταματᾷ τις ὡς ἐπιθυμεῖ ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς αὐθαίρεσίνης; Εἰς ὅλων τῶν προγεγραμμένων τούτων τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι μὲ μέγαν κίνδυνον τῆς τιμῆς τῶν εἶχον συμβουλεύσει ἢ καὶ προκαλέσει τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς Βουρβόνους, οἱ μὲν ἔμενον ἀκόμη ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν σωμάτων, οἱ δὲ εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς ἐστίαις τῶν οἱ μᾶλλον ἐνοχοποιημένοι ἐζήτουν, διὰ μέσου τῆς Γαλλίας κατεχομένης ὑπὸ στρατῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπιτηρουμένης ὑπὸ ἀστυνομίας φιλυπόπτου, ἀσφαλῆ πορείαν πρὸς τὰ σύνορα.

Ὁ Νεῦ, ἀναχωρήσας ἐκ Παρισίων τὴν πρώτην τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ σύμμαχοι ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν, ἔλαβε μεθ' ἐκείνου ἄδειαν ἀπεριόριστον ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Λαβουστ καὶ δύο διατάγματα ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Φουσσέ, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Νεῦδούργου (Μιχαὴλ Θεόδωρος). Εἰς τρεῖς ἡμέρας ἀφίχθη εἰς Λυὼν ὅπου ἔφθασε τὴν 9 ἰουλίου. Ἐκεῖθεν ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς Ἐλβετίαν, ἀλλ' οἱ Αὐστρια-

κοὶ εἶχον ἀποκλείσει τὰς ὁδοὺς ἐκ τοῦ μέρους τούτου. Ἦναγκάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸς τὸ Μομβριζὼν καὶ νὰ ἐγκτασταθῇ πλησίον τῆς πόλεως ταύτης εἰς μικρὸν τι χωρίον θερμῶν ὑδάτων ὀνομαζόμενον Σαιντ-Ἀλβάν. Ἦτο ἐκεῖ ἀπὸ δώδεκα περίπου ἡμερῶν, κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρεϋζέτος (Μιχαὴλ Θεόδωρος), ταγματάρχης τοῦ τρίτου συντάγματος τῶν οὐσσάρων καὶ φέρων φύλλον πορείας δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας τοῦ Λυὼν Κ. Τέστη, ὅτε τὴν 25 ἰουλίου, ἀπεσταλμένος τῆς κυρίας Νεῦ τῷ ἐγνωστοποίησεν ὅτι τὸ ὄνομά του ἦτο γεγραμμένον τὸ πρῶτον εἰς τοὺς πίνακες τῆς προγραφῆς τῆς 24 ἰουλίου. Ἐπειδὴ εἰς Σαιντ-Ἀλβάν ἦτο πολὺ ἐκτεθειμένος, ὁ Νεῦ ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ ἐν τινὶ ἐρημητηρίῳ τὸ ὅποιον τῷ προσέφερε μία τῶν συγγενῶν τῆς συζύγου του, ἡ κυρία Βασόννη. Τὴν 29 ἰουλίου, ὁ Νεῦ ἔφθασεν εἰς Βασόννην ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐσκάφρης, οἰκογενείας ἀρχαίας ἐν Ὁβερνίᾳ.

Ἀς παραχωρήσωμεν ἐνταῦθα τὸν λόγον εἰς τὸν Κ. Ἀχιλλέα Βωλαδέλ (*Ἱστορία τῶν δύο Παλινορθώσεων*), τοῦ ὁποίου ἡ διήγησις εἶναι καθ' ὅλα ἀξιόλογος:

«Περιορισμένος εἰς δωμάτιον τοῦ ἀνωτέρου ὀρόφου ἐξ οὗ οὔτε διὰ τὸν σιτισμὸν αὐτοῦ κατέβαιναν, ἐνόμιζε τοῦλάχιστον ὅτι ἦτο ἐξησφαλισμένος ἀπὸ πάσης καταζητήσεως. Ἀσυνεία τις ἀκατάληπτος τὸν παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὸν γάμον τοῦ στρατάρχου, τὸν ἰούλιον τοῦ 1802, τῷ εἶχε δωρήσει ξίφος τουρκικὸν πολυτελέστατον. Τὸ ξίφος τοῦτο, περιέργως ἐξεταζόμενον ὑπὸ τῶν φιλοξενούντων αὐτὸν, εἶχε μείνει τεθειμένον ἐπὶ ἑδρας τινὸς τῆς αἰθούσης. Κάτοικός τις τοῦ Ὀριλάκ, ἐπισκεπτόμενος τὴν ἐπαυλιν, εἶδε τὸ ὅπλον καὶ τὸ ἐθάύμασεν· ἐπιστρέψας εἰς τὴν πόλιν του διηγήθη ὅ,τι εἶχεν ἰδεῖ· ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ὀπλου, εἰς τῶν παρεστῶτων εἶπε: — «Πιστεύω ὅτι γνωρίζω τὸ ξίφος περὶ τοῦ ὁποίου μὲ δειλεῖτε· δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Εὐρώπῃ εἰμὴ δύο μόνον ἄνδρες δυνάμενοι νὰ τὸ κατέχωσιν, ὁ στρατάρχης Νεῦ καὶ ὁ Μυράτ.» Ἡ συνδιάλεξις αὕτη διαβιβάσθη εἰς τὸν νομάρχην τοῦ τόπου Κ.

Λοκάρδ, διηγείρε τὸν ζῆλον τοῦ λειτουργοῦ τούτου. Καί τοι δὲ ἡ Βεσόννη κειμένη εἰς ἄλλον νομὸν δὲν ὑπήγετο εἰς τὴν διοικητικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν, οὐχ ἥττον αὐτὸς ἀπέστειλεν ἀμέσως ἓνα μοίραρχον καὶ ἓνα ὑπομοίραρχον μετὰ δεκατεσσάρων χωροφυλάκων. Ὁ στρατάρχης εἶχεν ἀναγνώσει τὴν προτεραίαν εἰς ἐφημερίδα τινὰ βασιλικὴν, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸν βασιλέα, πρὸ τεσσάρων μηνῶν, διὰ νὰ βαδίσῃ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, εἶχε ζητήσῃ καὶ ἐπιτύχει ἐν δώρον 500,000 φράγκων, ἐλευθεριότης βασιλική, προσέθετεν ἡ ἐφημερίς, ἥτις καθίστα ἀποτροπαιωτέραν τὴν λειποταξίαν. Ἡ συνοφαντία αὕτη ἔκαμε τὸν στρατάρχην νὰ παραφρονήσῃ σχεδὸν ἐκ τῆς ἐδυνηρᾶς λύπης του. Διέκειτο δὲ εἰς τοιαύτην πνευματικὴν κατάστασιν, ὅτε, τὴν 5 αὐγούστου τὸ πρωῒ, τῷ ἀνήγγειλον τὴν παρουσίαν τῶν χωροφυλάκων εἰς τὰς πύλας τῆς ἐπαύλεως. Ἡδύνατο νὰ φύγῃ, καὶ τοῦ τὸ ἐπρότεινον ἀλλ' αὐτὸς ἀπεποιήθη μετὰ πεισμονῆς. Ἐπραξε δὲ ἀκόμη περισσότερον, διότι, ἀνοίξας τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου καὶ ἰδὼν τοὺς χωροφύλακας εἰς τὴν αὐλὴν, ἐφώνησε πρὸς ἐκεῖνον ὅστις ἐφαίνετο μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἀρχηγός — «Τί θέλετε; — Ζητοῦμεν τὸν στρατάρχην Νεῦ, ἀπήντησεν ὁ χωροφύλαξ, χωρὶς καὶ νὰ κυττάξῃ τις τὸν ἥρώτα. — Τί τὸν θέλετε; — Νὰ τὸν συλλάβωμεν. — Δοιπόν! ἀναβῆτε, ἡξεύρω ποῦ εἶναι.» Οἱ χωροφύλακες ἀνέβησαν, ὁ στρατάρχης ἤνοιξε τὴν θύραν. — «Εἶμαι ὁ Μιχαήλ Νεῦ,» τοῖς εἶπεν.

«Ἡ πολυάριθμος συνοδία τοῦ πρίγκηπος τῆς Μοσχόβης τὸν ὠδήγησεν εἰς Ὠριλάκ, ἐνῶ συγχρόνως ἀπὸ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τῶν ὁρέων τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὸ Καντάλ ἀπὸ τὸ Λαγγεδὺκ, ὁ Ροδανὸς ἐκύλιεν εἰς τὰ ὕδατά του καὶ κατεβίβαζεν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ λείψανα ἐνὸς τῶν συστρατιωτῶν του, τοῦ στρατάρχου Βρούνου, δολοφονηθέντος πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς Ἀβινιὼν τὸ πτώμα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο ἀκόμη τὸ παίγνιον τοῦ ποταμοῦ.

(ἀκολουθεῖ.)

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΠΟΙΑΝ ΓΛΩΣΣΑΝ ΛΑΛΟΥΣΙΝ
ΕΝ Τῷ ΟΥΡΑΝῳ

ΧΙΜΑΙΡΑ

ΤΑ ΠΡΟΦΑΝΗ

ΝΙΝΟΣ
ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ
ΚΙΜΩΝ

νέοι θυμολογικοὶ καὶ φιλοτατοὶ πρὸς ἀλλήλους.

ΙΡΙΣ νέα κόρη, ἐρωμένη τοῦ ΝΙΝΟΥ.

ΝΥΜΦΗ τις αἰθερία.

Δύο ΥΠΗΡΕΤΑΙ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

(Δωμάτιον σπουδαστοῦ. Κλίνη λευκόπεπλος. Βιβλιοθήκη μικρὰ ἀπάνω γραφείου. Παρὰ τὴν κλίνην τραπέζιον πλήρες βιβλίων καὶ ἐγγράφων ἀτάκτων. Ἐπ' αὐτοῦ καίει ἀμυδρὸν φῶς λαμπτήρος, κεκαλυμμένου διὰ καλύπτρας. Ἐπὶ τῆς κλίνης καίται ὑπτίος ὁ Νῖνος, ἔχων τὰς χεῖρας ἀνερριμμένας πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ σκεπτόμενος. Ἐσπέρας.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ἀνοιγίσθη βιαίως τῆς θύρας εἰσέρχονται ζωηροὶ ὁ Κίμων καὶ ὁ Φρειδερίκος. Νῖνος.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ

Καλὲ, κοιμᾶσαι; Αἶ Νῖνε! Αἰωνίως δ-
νειρα;

ΝΙΝΟΣ ἀνεγερόμενος

Χαίρετε. Πῶς τοῦτο;

ΚΙΜΩΝ

Ἐμπρός! Ἐτοιμάσου.

ΝΙΝΟΣ

Τί τρέχει; Καθήσατε πρῶτον. Πόθεν, Φρειδερίκε; Διὰ ποῦ;

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ

Ἀπόψε θὰ ἴδωμεν τὴν τύχην μας. Θὰ